

ДЕЛЬТА ОКAVАНГО, БОТСВАНА

Я помічаю його у примарному світлі світанку — непримітний, наче водяний знак, відбиток у незарослому клаптикові бруді. Якби був полудень, коли сяє гаряче і яскраве африканське сонце, я б могла взагалі його не помітити, але рано-вранці навіть найменші заглибинки й нерівності дають тіні, й коли я вибираюся з нашого намету, цей самотній слід привертає мою увагу. Я присідаю біля нього і раптом відчуваю холодок, коли усвідомлюю, що, поки ми спали, нас захищав лише тонкий шар брезенту.

Із намету вибирається Річард і щось життєрадісно бурмоче, стаючи на рівні й потягуючись, удиhaючи аромати росяних трав, диму багаття та сніданку, що готується на вогні. Запахи Африки. Ця пригода — Річардова мрія; вона завжди була Річардова, не моя. Я — поступлива подружка, від якої слід чути лише: «Звісно, я згодна, любий». Навіть коли це означає двадцять вісім годин дороги і три різні літаки: з Лондона до Йоганнесбурга, потім до Мауна і далі в буш, до того ж останній роздубаний літак вів похмільний пілот. Навіть коли це означає два тижні в наметі, бої з москітами і туалет у кущиках.

Навіть якщо це означає, що я можу померти, а саме так я думаю, коли дивлюся на цей слід, відбитий у бруді менш ніж за метр звідти, де ми з Річардом спали минулої ночі.

— Тільки понюхай це повітря, Міллі! — радіє Річард. — Ніде більше воно так не пахне!

— Тут був лев, — кажу я.

— Шкода, що не можна його закоркувати і відвезти додому. Оце б міг бути сувенір. Запах буша!

Він мене не слухає. Він надто захоплений Африкою, надто занурений у свою фантазію про велику білу пригоду, де геть усе чудово й фантастично, навіть перекус минулої ночі консервованою свининою з бобами, який він проголосив «найрозкішнішою вечерєю в історії!»

Я повторюю голосніше:

— Тут був лев, Річарде. Він був просто біля нашого намету. Він міг удертися всередину. — Я хочу, щоб він стривожився, щоб сказав: «Господи, Міллі, це серйозно».

Натомість він безпечно підкликає найближчих до нас членів групи: «Агов, ідіть подивіться! У нас тут минулої ночі був лев!»

Першими до нас приєднуються дві дівчини з Кейптауна, намет яких розбитий поряд із нашим. Сильвія з Вів'єн мають голландські прізвища, які мені не прочитати й не вимовити. Їм обом по двадцять із чимось років, засмагли, довгоногі білявки, і спочатку мені було важко їх розрізнити, поки Сильвія нарешті роздратовано не гаркнула на мене: «Ми не двійнята, Міллі! Ти хіба не бачиш, що у Вів'єн очі блакитні, а в мене зелені?» Коли дівчата стають на коліна обабіч мене, щоб вивчити відбиток лапи, я помічаю, що вони ще й пахнуть по-різному. Вів'єн-із-блакитними-очима пахне духмяною травою, свіжим, некислим ароматом юності. Сильвія пахне лимонним лосьйоном, який вона завжди наносить, щоб відлякувати москітів, бо «ДЕТА — це отрута. Ти ж знаєш, чи не так?» Вони підпирають мене, наче підставки для книжок у вигляді білявих богинь, і я мимохіть бачу, що Річард знову очей не зводить із декольте Сильвії, такого відвертого в її легкому топіку. Для дівчини, що так переймається репелентами від москітів, вона виставляє назовні забагато відкритої укусам шкіри.

Природно, що до нас поспішає приєднатися також Елліот. Він завжди неподалік від білявок, із якими познайомився лише кілька тижнів тому в Кейптауні. Відтоді він прив'язався до них, як віддане щеня, в надії хоч на крапельку уваги.

— Це свіжий відбиток? — питає Елліот начебто стурбовано. Принаймні хтось іще розділяє моє почуття тривоги.

— Учора я його тут не бачив, — каже Річард. — Лев, мабуть, завітав минулої ночі. Тільки уявіть: виходите ви за покликом природи, а тут *таке*. — Він гарчить і замахується розчепіреною п'ятірнею на Елліота, який відсахується. Це веселить Річарда й білявок, бо Елліот для всіх — комічна розрада, полохливий американець, кишені якого напхані серветками та спреями від комах, кремом від сонця та санітайзером, пігулками від алергії, таблетками йоду та всіма іншими можливими препаратами першої необхідності, щоб залишитися живим.

Я не приєднуюся до їхнього сміху.

— Когось тут могли вбити, — показую я.

— Але ж на справжньому сафарі так і буває, хіба ні? — патетично каже Сильвія. — Ти ж у буші з левачами.

— А лев, схоже, чималенький, — каже Вів'єн, нахилиючись, щоб вивчити відбиток. — Можливо, самиця, як думаєте?

— Самець чи самиця, вони обоє можуть вас убити, — каже Елліот.

Сильвія грайливо ляскає його рукою.

— У-у. Тобі страшно?

— Ні. Ні, я просто припустив, що Джонні перебільшував, коли говорив нам це першого дня. «Лишайтеся в джипі. Лишайтеся в наметі. Або загинете».

— Якщо хочеш абсолютної безпеки, Елліоте, можливо, тобі краще було б піти натомість до зоопарку, — каже Річард, і білявки сміються з його глузливого зауваження. Слава Річардові, альфа-самцеві. Як і герої, про яких він пише у своїх романах, він —

чоловік, який про все подбає і всіх урятує. Або він так думає. Тут, у дикій природі, він насправді лише черговий безпорадний лондонець, але пнеться видаватися експертом із виживання. Це ще одне, що дратує мене цього ранку, крім того, що я голодна, погано спала, а тепер мене ще й знайшли москіти. Вони завжди мене знаходять. Щоразу, як я виходжу назовні, вони неначе чують сигнал до обіду, і от я вже лясаю себе по шиї та обличчю.

Річард гукає нашого африканського слідопита: «Кларенсе, ходи сюди! Подивись, хто завітав до табору минулої ночі».

Кларенс потягував каву біля багаття з паном та пані Мацунаґами. Тепер він наближається до нас із філіжанкою кави в руці й присідає, щоб роздивитися слід.

— Свіжак, — каже Річард, новоспечений експерт із буша. — Лев, мабуть, завітав лише минулої ночі.

— Не лев, — каже Кларенс. Він мружить на нас, і його обличчя кольору ебенового дерева блищить під ранковим сонцем. — Леопард.

— Як ти можеш бути такий упевнений? Це ж лише один відбиток лапи.

Кларенс описує рукою коло над відбитком.

— Бачите, це — передня лапа. Форма кругла, як у леопарда. — Він встає й сканує місцевість. — І це лише одна тварина, тож вона полює сама. Так, це леопард.

Пан Мацунаґа робить фото відбитка своїм величезним «ніконом», який має телеоб'єктив, схожий на той, що запускають у космос. На них із дружиною однакові куртки для сафарі, штани кольору хакі та бавовняні шалики з кристалними капелюхами. Вони схожі між собою до останньої деталі. Такі пари, вдягнені в однакове, трохи дивне вбрання, можна побачити у місцях відпочинку по всьому світу. Це змушує вас гадати: вони що, прокинулися одного ранку й подумали: «А нумо сьогодні посмішімо світ?»

Коли сонце підіймається вище, розсіюючи тіні, що так чітко визначили відбиток лапи, інші теж роблять фото, наперейми з дедалі яскравішим світлом. Навіть Елліот дістає свою кишенькову камеру, але я думаю: це лише тому, що всі інші так роблять і він не хоче виділятися з колективу.

Я єдина, хто не хапається за камеру. Річард робить достатньо фото для нас обох і використовує свій «кенон», камеру фотографів «Нешнл Джеографік»! Я відходжу в тінь, але навіть тут, подалі від сонця, відчуваю цівки поту з-під пахв. Стає вже спекотно. В буші така спека щодня.

— Тепер ви розумієте, чому я кажу вам не виходити вночі з наметів, — каже Джонні Постум.

Наш провідник бушем підійшов так тихо, що я й не зауважила, що він вже повернувся з річки. Обертаюсь і бачу, що Джонні стоїть просто за мною. Прізвище Постум (Посмертний) звучить доволі похмуро, але він сказав нам, що воно цілком звичне серед африкандерів, з яких він походить. В його зовнішності я одразу бачу спадок кремезних голландських предків. У нього вигоріле на сонці біляве волосся, блакитні очі та сильно засмаглі, міцні, мов стовбури дерев, ноги у шортах кольору хакі. Москіти, схоже, йому не дошкуляють, як і спека, тож капелюх він не носить і репелентом не користується. Дитинство і юність в Африці загартували його, зробивши невразливим до її незручностей.

— Вона завітала сюди перед самим світанком, — каже Джонні і вказує на зарості навколо нашого табору. — Вийшла з отих кущів, підбралася до вогню й уважно мене оглянула. Чудова дівчинка, велика й здорова.

Я вражена його спокоєм.

— Ви справді її бачили?

— Коли вона показалася, я був ось тут, розпалював багаття для сніданку.

— І що ви зробили?

— Я зробив те, що кажу робити усім вам у такій ситуації. Виструнчився. Дав їй добре роздивитися моє обличчя. У тварин-жертв, як-от зебри та антилопи, очі розташовані по боках голови, але очі хижака дивляться вперед. Завжди показуйте кішці своє обличчя. Дайте їй побачити, де ваші очі, й вона розпізнає вас як теж хижака. І добряче подумає, перш ніж напасти. — Джонні роззирається на сімох клієнтів, що платять йому за збереження їхнього життя у цій глушині. — Запам'ятайте це, добре? Ми ще побачимо великих кішок, коли заглибимося в буш. Якщо наткнетеся на одну з них, виструнчіться і намагайтесь здаватися якомога більшою. Розверніться до них лицем. І хай що ви робите, не біжіть. Так у вас буде більше шансів вижити.

— Ви були просто тут, віч-на-віч із леопардом, — каже Елліот. — Чому ви не скористалися цим? — Він вказує на рушницю, що завжди висить у Джонні на плечі.

Джонні хитає головою.

— Я не стрілятиму в леопарда. Не хочу вбивати жодної великої кішки.

— Але чи не для того потрібна зброя? Для самозахисту?

— Їх не так багато залишилося в світі. Це їхня земля, а ми тут — зайди. Якщо леопард кинеється на мене, не думаю, що зможу його вбити. Навіть заради порятунку власного життя.

— Але нас це не стосується, правда? — Елліот видає нервовий смішок і озирається на нашу туристичну групу. — Ви ж застрелите леопарда, щоб захистити нас, чи не так?

Джонні відповідає іронічною посмішкою.

— Побачимо.

До опівдня ми вже спаковані й готові їхати у буш далі. Джонні веде джип, а Кларенс їде на сидінні слідопита, що виступає

перед бампером. Мені воно здається ненадійним, бо так його ноги звисають відкрито — легке м'ясо для будь-якого лева, що може його схопити. Але Джонні запевняє нас, що, допоки ми не відходитимемо від машини, ми в безпеці, бо хижак думає, що ми всі — частина однієї величезної тварини. «Але відійдете від машини, і ви — обід. Усім зрозуміло?»

Ще б пак.

Доріг тут узагалі немає, лише трохи прим'ята трава, де проходження шин раніше ущільнило бідний ґрунт. Шкода, завдана одним-єдиним джипом, може залишити ландшафту шрам на місяці, каже Джонні, але я не можу уявити, щоб їх було багато так далеко в дельті. Ми за три дні їзди від злітної смуги в буші, де висадилися, і досі не помітили в цій глушині жодних інших машин.

Узагалі-то чотири місяці тому я не надто вірила в глушину, сидючи в нашій лондонській квартирі з дощовими пливками у вікно. Коли Річард підкликав мене до свого комп'ютера і показав «Ботсванське сафарі», яке він хотів замовити нам на відпустку; там були фото левів та гіпопотамів, носорогів та леопардів — добре знайомих тварин, яких можна побачити в зоопарках та заповідниках. Саме це я собі й уявляла: величезний заповідник із комфортабельними будиночками та дорогами. Принаймні дорогами. Згідно з вебсайтом, там мав бути «кемпінг у буші», але я уявляла собі гарненькі великі намети з душами та змивними туалетами. Не думала, що платитиму за привілей сидіти навпочіпки в кущиках.

А от Річард зовсім не проти якихось незручностей. Він захоплюється Африкою більше, ніж Кіліманджаро, і його камера постійно клацає, поки ми їдемо. На сидінні за нами камера пана Мацунаґи не відстає від Річардової і клацає не рідше, тільки з довшим об'єктивом. Річард не зізнається, але він здригнеться цьому об'єктиву, і коли ми повернемося до Лондона,

— Тут був лев, — кажу я.

— Шкода, що не можна його закоркувати і відвезти додому. Оце б міг бути сувенір. Запах буша!

Він мене не слухає. Він надто захоплений Африкою, надто занурений у свою фантазію про велику білу пригоду, де геть усе чудово й фантастично, навіть перекус минулої ночі консервованою свининою з бобами, який він проголосив «найрозкішнішою вечерєю в історії!»

Я повторюю голосніше:

— Тут був лев, Річарде. Він був просто біля нашого намету. Він міг удертися всередину. — Я хочу, щоб він стривожився, щоб сказав: «Господи, Міллі, це серйозно».

Натомість він безпечно підкликає найближчих до нас членів групи: «Агов, ідіть подивіться! У нас тут минулої ночі був лев!»

Першими до нас приєднуються дві дівчини з Кейптауна, намет яких розбитий поряд із нашим. Сильвія з Вів'єн мають голландські прізвища, які мені не прочитати й не вимовити. Їм обом по двадцять із чимось років, засмагли, довгоногі білявки, і спочатку мені було важко їх розрізнити, поки Сильвія нарешті роздратовано не гаркнула на мене: «Ми не двійнята, Міллі! Ти хіба не бачиш, що у Вів'єн очі блакитні, а в мене зелені?» Коли дівчата стають на коліна обабіч мене, щоб вивчити відбиток лапи, я помічаю, що вони ще й пахнуть по-різному. Вів'єн-із-блакитними-очима пахне духмяною травою, свіжим, не кислим ароматом юності. Сильвія пахне лимонним лосьйоном, який вона завжди наносить, щоб відлякувати москітів, бо «ДЕТА — це отрута. Ти ж знаєш, чи не так?» Вони підпирають мене, наче підставки для книжок у вигляді білявих богинь, і я мимохіть бачу, що Річард знову очей не зводить із декольте Сильвії, такого відвертого в її легкому топіку. Для дівчини, що так переймається репелентами від москітів, вона виставляє назовні забагато відкритої укусам шкіри.

Природно, що до нас поспішає приєднатися також Елліот. Він завжди неподалік від білявок, із якими познайомився лише кілька тижнів тому в Кейптауні. Відтоді він прив'язався до них, як віддане щеня, в надії хоч на крапельку уваги.

— Це свіжий відбиток? — питає Елліот начебто стурбовано. Принаймні хтось іще розділяє моє почуття тривоги.

— Учора я його тут не бачив, — каже Річард. — Лев, мабуть, завітав минулої ночі. Тільки уявіть: виходите ви за покликом природи, а тут *таке*. — Він гарчить і замахується розчепіреною п'ятірнею на Елліота, який відсахується. Це веселить Річарда й білявок, бо Елліот для всіх — комічна розрада, полохливий американець, кишені якого напхані серветками та спреями від комах, кремом від сонця та санітайзером, пігулками від алергії, таблетками йоду та всіма іншими можливими препаратами першої необхідності, щоб залишитися живим.

Я не приєднуюся до їхнього сміху.

— Когось тут могли вбити, — показую я.

— Але ж на справжньому сафарі так і буває, хіба ні? — патетично каже Сильвія. — Ти ж у буші з левачами.

— А лев, схоже, чималенький, — каже Вів'єн, нахилиючись, щоб вивчити відбиток. — Можливо, самиця, як думаєте?

— Самець чи самиця, вони обоє можуть вас убити, — каже Елліот.

Сильвія грайливо ляскає його рукою.

— У-у. Тобі страшно?

— Ні. Ні, я просто припустив, що Джонні перебільшував, коли говорив нам це першого дня. «Лишайтеся в джипі. Лишайтеся в наметі. Або загинете».

— Якщо хочеш абсолютної безпеки, Елліоте, можливо, тобі краще було б піти натомість до зоопарку, — каже Річард, і білявки сміються з його глузливого зауваження. Слава Річардові, альфасамцеві. Як і герої, про яких він пише у своїх романах, він —

чоловік, який про все подбає і всіх урятує. Або він так думає. Тут, у дикій природі, він насправді лише черговий безпорадний лондонець, але пнеться видаватися експертом із виживання. Це ще одне, що дратує мене цього ранку, крім того, що я голодна, погано спала, а тепер мене ще й знайшли москіти. Вони завжди мене знаходять. Щоразу, як я виходжу назовні, вони неначе чують сигнал до обіду, і от я вже лясаю себе по шиї та обличчю.

Річард гукає нашого африканського слідопита: «Кларенсе, ходи сюди! Подивись, хто завітав до табору минулої ночі».

Кларенс потягував каву біля багаття з паном та пані Мацунаґами. Тепер він наближається до нас із філіжанкою кави в руці й присідає, щоб роздивитися слід.

— Свіжак, — каже Річард, новоспечений експерт із буша. — Лев, мабуть, завітав лише минулої ночі.

— Не лев, — каже Кларенс. Він мружить на нас, і його обличчя кольору ебенового дерева блищить під ранковим сонцем. — Леопард.

— Як ти можеш бути такий упевнений? Це ж лише один відбиток лапи.

Кларенс описує рукою коло над відбитком.

— Бачите, це — передня лапа. Форма кругла, як у леопарда. — Він встає й сканує місцевість. — І це лише одна тварина, тож вона полює сама. Так, це леопард.

Пан Мацунаґа робить фото відбитка своїм величезним «ніконом», який має телеоб'єктив, схожий на той, що запускають у космос. На них із дружиною однакові куртки для сафарі, штани кольору хакі та бавовняні шалики з кристалними капелюхами. Вони схожі між собою до останньої деталі. Такі пари, вдягнені в однакове, трохи дивне вбрання, можна побачити у місцях відпочинку по всьому світу. Це змушує вас гадати: вони що, прокинулися одного ранку й подумали: «А нумо сьогодні посмішімо світ?»

Коли сонце підіймається вище, розсіюючи тіні, що так чітко визначили відбиток лапи, інші теж роблять фото, наперейми з дедалі яскравішим світлом. Навіть Елліот дістає свою кишенькову камеру, але я думаю: це лише тому, що всі інші так роблять і він не хоче виділятися з колективу.

Я єдина, хто не хапається за камеру. Річард робить достатньо фото для нас обох і використовує свій «кенон», камеру фотографів «Нешнл Джеографік»! Я відходжу в тінь, але навіть тут, подалі від сонця, відчуваю цівки поту з-під пахв. Стає вже спекотно. В буші така спека щодня.

— Тепер ви розумієте, чому я кажу вам не виходити вночі з наметів, — каже Джонні Постум.

Наш провідник бушем підійшов так тихо, що я й не зауважила, що він вже повернувся з річки. Обертаюсь і бачу, що Джонні стоїть просто за мною. Прізвище Постум (Посмертний) звучить доволі похмуро, але він сказав нам, що воно цілком звичне серед африкандерів, з яких він походить. В його зовнішності я одразу бачу спадок кремезних голландських предків. У нього вигоріле на сонці біляве волосся, блакитні очі та сильно засмаглі, міцні, мов стовбури дерев, ноги у шортах кольору хакі. Москіти, схоже, йому не дошкуляють, як і спека, тож капелюх він не носить і репелентом не користується. Дитинство і юність в Африці загартували його, зробивши невразливим до її незручностей.

— Вона завітала сюди перед самим світанком, — каже Джонні і вказує на зарості навколо нашого табору. — Вийшла з отих кущів, підбралася до вогню й уважно мене оглянула. Чудова дівчинка, велика й здорова.

Я вражена його спокоєм.

— Ви справді її бачили?

— Коли вона показалася, я був ось тут, розпалював багаття для сніданку.

— І що ви зробили?

— Я зробив те, що кажу робити усім вам у такій ситуації. Виструнчився. Дав їй добре роздивитися моє обличчя. У тварин-жертв, як-от зебри та антилопи, очі розташовані по боках голови, але очі хижака дивляться вперед. Завжди показуйте кішці своє обличчя. Дайте їй побачити, де ваші очі, й вона розпізнає вас як теж хижака. І добряче подумає, перш ніж напасти. — Джонні роззирається на сімох клієнтів, що платять йому за збереження їхнього життя у цій глушині. — Запам'ятайте це, добре? Ми ще побачимо великих кішок, коли заглибимося в буш. Якщо наткнетеся на одну з них, виструнчіться і намагайтесь здаватися якомога більшою. Розверніться до них лицем. І хай що ви робите, не біжіть. Так у вас буде більше шансів вижити.

— Ви були просто тут, віч-на-віч із леопардом, — каже Елліот. — Чому ви не скористалися цим? — Він вказує на рушницю, що завжди висить у Джонні на плечі.

Джонні хитає головою.

— Я не стрілятиму в леопарда. Не хочу вбивати жодної великої кішки.

— Але чи не для того потрібна зброя? Для самозахисту?

— Їх не так багато залишилося в світі. Це їхня земля, а ми тут — зайди. Якщо леопард кинеється на мене, не думаю, що зможу його вбити. Навіть заради порятунку власного життя.

— Але нас це не стосується, правда? — Елліот видає нервовий смішок і озирається на нашу туристичну групу. — Ви ж застрелите леопарда, щоб захистити нас, чи не так?

Джонні відповідає іронічною посмішкою.

— Побачимо.

До опівдня ми вже спаковані й готові їхати у буш далі. Джонні веде джип, а Кларенс їде на сидінні слідопита, що виступає

перед бампером. Мені воно здається ненадійним, бо так його ноги звисають відкрито — легке м'ясо для будь-якого лева, що може його схопити. Але Джонні запевняє нас, що, допоки ми не відходитимемо від машини, ми в безпеці, бо хижак думає, що ми всі — частина однієї величезної тварини. «Але відійдете від машини, і ви — обід. Усім зрозуміло?»

Ще б пак.

Доріг тут узагалі немає, лише трохи прим'ята трава, де проходження шин раніше ущільнило бідний ґрунт. Шкода, завдана одним-єдиним джипом, може залишити ландшафту шрам на місяці, каже Джонні, але я не можу уявити, щоб їх було багато так далеко в дельті. Ми за три дні їзди від злітної смуги в буші, де висадилися, і досі не помітили в цій глушині жодних інших машин.

Узагалі-то чотири місяці тому я не надто вірила в глушину, сидячи в нашій лондонській квартирі з дощовими пливками у вікно. Коли Річард підкликав мене до свого комп'ютера і показав «Ботсванське сафарі», яке він хотів замовити нам на відпустку; там були фото левів та гіпопотамів, носорогів та леопардів — добре знайомих тварин, яких можна побачити в зоопарках та заповідниках. Саме це я собі й уявляла: величезний заповідник із комфортабельними будиночками та дорогами. Принаймні дорогами. Згідно з вебсайтом, там мав бути «кемпінг у буші», але я уявляла собі гарненькі великі намети з душами та змивними туалетами. Не думала, що платитиму за привілей сидіти навпочіпки в кущиках.

А от Річард зовсім не проти якихось незручностей. Він захоплюється Африкою більше, ніж Кіліманджаро, і його камера постійно клацає, поки ми їдемо. На сидінні за нами камера пана Мацунаґи не відстає від Річардової і клацає не рідше, тільки з довшим об'єктивом. Річард не зізнається, але він здригнеться цьому об'єктиву, і коли ми повернемося до Лондона,